SPRAWDZIAN · WOS

Sprawdzian z form ustroju państw

Grupa A

WOS: formy państwa, systemy rządów i reżimy polityczne

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 26

10 zadań, 26 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Państwo unitarne to takie, w którym

(A) nie istnieje rząd centralny, a władzę sprawują niezależne od siebie regiony
(B) każdy region ma własną konstytucję i odrębny system prawny obowiązujący na jego terenie
(C) istnieje jeden, centralny system prawny obowiązujący na całym terytorium
(D) regiony mogą się odłączyć w dowolnym momencie na mocy decyzji swoich parlamentów

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

System semiprezydencjalny (półprezydencki) charakteryzuje się tym, że:

(A) prezydent wybierany w wyborach powszechnych ma realne uprawnienia wykonawcze, a rząd pochodzi z parlamentu i jest mu odpowiedzialny
(B) cała władza wykonawcza skupiona jest w rękach parlamentu, który wybiera głowę państwa i może ją odwołać w dowolnej chwili
(C) prezydent wybierany przez parlament pełni jedynie funkcję ceremonialną, a pełnię władzy wykonawczej sprawuje premier z rządem
(D) władza ustawodawcza i wykonawcza są połączone w jednym organie — parlamencie, a rząd działa jako jego komisja wykonawcza

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–2 pkt)

Oceń zdania o reżimach politycznych.

1. Totalitaryzm dąży do kontroli wszystkich sfer życia obywateli, w tym życia prywatnego.	**P**	**F**
2. Autorytaryzm, podobnie jak totalitaryzm, opiera się zawsze na ściśle określonej, obowiązkowej ideologii, której podporządkowane jest całe życie obywateli.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj typ reżimu politycznego do jego kluczowej charakterystyki.

1. Demokracja liberalna	…	A. system, w którym jeden przywódca lub partia sprawuje władzę w oparciu o ideologię totalną, kontrolując wszystkie sfery życia społecznego
2. Autorytaryzm	…	B. system formalnie demokratyczny (wybory), lecz faktycznie ograniczający wolność prasy, opozycję i niezależność sądów
3. Totalitaryzm	…	C. system, w którym ograniczona jest rywalizacja polityczna i wolność obywatelska, lecz władza nie dąży do pełnej kontroli życia prywatnego
4. Reżim hybrydowy (illiberal democracy)	…	D. system zapewniający wolne wybory, ochronę praw człowieka, trójpodział władzy i niezależne sądownictwo

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–4 pkt)

Dopasuj typ ustroju państwa do kraju, który jest jego przykładem.

1. Monarchia konstytucyjna parlamentarna	...	A. Republika Francji (system semiprezydencki)
2. Republika prezydencka	...	B. Stany Zjednoczone Ameryki
3. Republika semiprezydencka	...	C. Republika Federalna Niemiec (landy z własnymi konstytucjami)
4. Państwo federalne	...	D. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Współczesne ustroje polityczne można klasyfikować według różnych kryteriów. Ze względu na formę rządów wyróżnia się m.in. (1) _____, w której głową państwa jest osoba dziedzicząca tron, oraz (2) _____, w której głowa państwa jest wybierana na określoną kadencję. Ze względu na strukturę terytorialną wyróżnia się natomiast państwo (3) _____, w którym wszystkie jednostki podziału terytorialnego są jednolicie zorganizowane i podporządkowane organom centralnym, a nie mają własnych konstytucji ani cech państwowości.

(1) federację / monarchię / republikę
(2) monarchię / konfederację / republikę
(3) unitarne / skonfederowane / federacyjne

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Podaj po dwie cechy reżimu demokratycznego i autorytarnego.

Zadanie 8. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnicę między republiką prezydencką a republiką parlamentarną, podając przykład państwa reprezentującego każdy z tych typów.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnicę między konfederacją a federacją jako formami organizacji terytorialnej państw. Podaj jeden przykład konfederacji z historii lub współczesności.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnice między demokracją bezpośrednią a pośrednią (przedstawicielską). Podaj dwa mechanizmy demokracji bezpośredniej stosowane we współczesnych państwach demokratycznych.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/formy-ustroju-panstw

SPRAWDZIAN · WOS

Sprawdzian z form ustroju państw

Grupa B

WOS: formy państwa, systemy rządów i reżimy polityczne

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 26

10 zadań, 26 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Ustrój, w którym monarcha sprawuje władzę w sposób ograniczony konstytucją i dzieli ją z parlamentem, nazywamy:

Ⓐ monarchią absolutną (nieograniczoną)
Ⓑ monarchią konstytucyjną (parlamentarną)
Ⓒ republiką prezydencką (z silnym prezydentem)
Ⓓ dyktaturą wojskową (rządami junty)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Ustrój państwa, w którym władza monarchy jest ograniczona przez konstytucję i parlament, a monarcha pełni głównie funkcje reprezentacyjne, jak np. w Wielkiej Brytanii czy Szwecji, to monarchia:

Ⓐ konstytucyjna
Ⓑ absolutna
Ⓒ stanowa
Ⓓ patrymonialna

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–2 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących systemów rządów.

1. W systemie parlamentarnym rząd ponosi odpowiedzialność polityczną przed parlamentem.	**P**	**F**
2. Prezydent Stanów Zjednoczonych jest wybierany przez Kongres.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj formę ustroju politycznego do państwa, które ją reprezentuje.

1. Republika prezydencka	…	A. Republika Federalna Niemiec
2. Monarchia konstytucyjna (parlamentarna)	…	B. Wielka Brytania
3. Republika federalna parlamentarna	…	C. Francja
4. System semiprezydencki (mieszany)	…	D. Stany Zjednoczone

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–4 pkt)

Dopasuj system rządów do kraju.

1. System kanclerski	…	A. Wielka Brytania
2. System prezydencki	…	B. Francja
3. System półprezydencki	…	C. Niemcy
4. System parlamentarny	…	D. USA

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Reżim, w którym władza kontroluje WSZYSTKIE sfery życia i narzuca oficjalną ideologię, to (1) _____.

Reżim z silną władzą, ale dopuszczający ograniczony pluralizm (np. w ekonomii), to (2) _____. System, w którym władza pochodzi z wolnych wyborów i szanuje prawa mniejszości, to (3) _____.

(1) merytokracja / oligarchia / technokracja / totalitaryzm
(2) autorytaryzm / konserwatyzm / liberalizm / anarchizm
(3) plutokracja / ochlokracja / arystokracja / demokracja

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Podaj dwie cechy reżimu autorytarnego i dwie cechy totalitarnego. Wskaż jedną różnicę.

Zadanie 8. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnicę między państwem unitarnym a państwem federalnym. Podaj przykład jednego państwa unitarnego i jednego państwa federalnego.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnicę między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią (przedstawicielską). Podaj przykład instytucji typowej dla każdej z nich.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij pojęcie „demokracji nieliberalnej” (illiberal democracy). Wskaż dwie cechy odróżniające ją od liberalnej demokracji i podaj jeden przykład kraju, któremu analitycy przypisują te cechy.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/formy-ustroju-panstw

KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z form ustroju państw

Grupa A

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **A**

3. (2 pkt) **1. P; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–A, 4–B** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–A, 4–C** — po 1 pkt za parę

6. (3 pkt) **(1) monarchię; (2) republikę; (3) unitarne** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Demokracja: 1) Wolne, cykliczne wybory. 2) Ochrona praw i wolności obywatelskich. Autorytaryzm: 1) Silna, scentralizowana władza bez demokratycznej kontroli. 2) Ograniczenie wolności mediów i opozycji.
Punktacja: 2 cechy demokracji (1 pkt), 2 cechy autorytaryzmu (1 pkt).

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W republice prezydenckiej, np. w Stanach Zjednoczonych, prezydent łączy funkcję głowy państwa i szefa władzy wykonawczej, jest wybierany niezależnie od parlamentu (Kongresu) i nie ponosi przed nim odpowiedzialności politycznej. W republice parlamentarnej, np. w Niemczech czy we Włoszech, funkcja głowy państwa (prezydenta, o charakterze często reprezentacyjnym) jest oddzielona od funkcji szefa rządu (kanclerza, premiera), a rząd jest powoływany na bazie większości parlamentarnej i odpowiada politycznie przed parlamentem, który może go odwołać.
Punktacja: Kryterium 1 (1 pkt): republika prezydencka – prezydent jest jednocześnie głową państwa i szefem rządu, wybierany niezależnie od parlamentu, nieodpowiedzialny przed nim politycznie (przykład: USA). Kryterium 2 (1 pkt): republika parlamentarna – funkcja głowy państwa (prezydent) jest oddzielona od funkcji szefa rządu, a rząd odpowiada politycznie przed parlamentem (przykład: Niemcy, Włochy). Kryterium 3 (1 pkt): trafne przykłady państw dla obu typów. 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Federacja to jedno państwo złożone z podmiotów (np. stanów, landów), które mają pewien zakres autonomii, ale podlegają wspólnej konstytucji i władzy centralnej — federacja jest jednym podmiotem prawa międzynarodowego. Konfederacja to natomiast związek suwerennych państw opierający się na umowie międzynarodowej, które zachowują podmiotowość międzynarodową i dobrowolnie przekazują część uprawnień wspólnym organom dla realizacji wspólnych celów (np. obronnych czy polityki zagranicznej). Przykładem historycznej konfederacji są Stany Zjednoczone w latach 1781-1789, funkcjonujące na podstawie Artykułów Konfederacji.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie istoty federacji (1 pkt) + poprawne wyjaśnienie istoty konfederacji (1 pkt) + trafny przykład konfederacji (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Demokracja bezpośrednia: obywatele bezpośrednio podejmują decyzje polityczne (głosują nad konkretnymi sprawami). Historyczny przykład: ateńska agora, współczesny: kantony szwajcarskie. Demokracja pośrednia (przedstawicielska): obywatele wybierają przedstawicieli (posłów, senatorów, radnych), którzy uchwalają prawo i zarządzają państwem w ich imieniu. Współczesne państwa stosują głównie demokrację pośrednią z elementami bezpośredniej: 1) Referendum — bezpośrednie głosowanie nad konkretnym pytaniem (np. polskie referendum akcesyjne 2003 r.); 2) Inicjatywa obywatelska — prawo grupy obywateli do wniesienia projektu ustawy (w Polsce: 100 000 podpisów).
Punktacja: 1. Demokracja bezpośrednia: obywatele bezpośrednio podejmują decyzje polityczne bez pośrednictwa przedstawicieli – 1 pkt. 2. Demokracja pośrednia: obywatele wybierają przedstawicieli, którzy podejmują decyzje w ich imieniu – 1 pkt. 3. Dwa mechanizmy demokracji bezpośredniej (np. referendum, inicjatywa ludowa/obywatelska, recall — odwołanie wybrańców, veto ludowe) – 1 pkt. Razem 3 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **A**

3. (2 pkt) **1. P; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–A, 4–C** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–C, 2–D, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

6. (3 pkt) **(1) totalitaryzm; (2) autorytaryzm; (3) demokracja** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Autorytaryzm: 1) silna, scentralizowana władza, 2) ograniczony pluralizm (np. dopuszczone organizacje kościelne). Totalitaryzm: 1) totalna kontrola nad życiem obywateli, 2) oficjalna ideologia obejmująca wszystkie sfery życia. Różnica: autorytaryzm dopuszcza pewne sfery prywatne (np. religia, gospodarka), totalitaryzm — nie.
Punktacja: 2+2 cechy (1 pkt), różnica (1 pkt).

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Państwo unitarne ma jednolitą strukturę terytorialną i jeden centralny ośrodek władzy państwowej, a jednostki podziału terytorialnego nie posiadają własnej suwerenności ani odrębnych konstytucji — przykładem jest Polska. Państwo federalne składa się z podmiotów (np. landów, stanów), które posiadają własne konstytucje, parlamenty i część kompetencji ustawodawczych, zachowując jednocześnie wspólne struktury federalne — przykładem są Niemcy.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie różnicy (państwo unitarne — jednolita struktura, jeden ośrodek władzy centralnej, jednostki terytorialne bez własnej suwerenności; państwo federalne — składa się z podmiotów posiadających własne kompetencje ustawodawcze, konstytucje i władze) — 2 pkt. Trafne przykłady obu typów państw — 1 pkt. Łącznie 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W demokracji bezpośredniej obywatele samodzielnie podejmują decyzje w danej sprawie, np. w drodze referendum. W demokracji pośredniej (przedstawicielskiej) obywatele wybierają swoich przedstawicieli, którzy w ich imieniu podejmują decyzje polityczne, np. posłów zasiadających w Sejmie.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie różnicy (demokracja bezpośrednia — obywatele sami podejmują decyzje w danej sprawie; demokracja pośrednia — obywatele wybierają przedstawicieli, którzy podejmują decyzje w ich imieniu) — 2 pkt. Trafne przykłady instytucji dla obu typów — 1 pkt. Łącznie 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Demokracja nieliberalna to system, w którym odbywają się wybory (element demokratyczny), lecz systematycznie naruszane są fundamenty liberalizmu: niezawisłość sądownictwa, wolność prasy, prawa mniejszości i instytucjonalna równowaga władz. Cechy 1: upolitycznienie sądownictwa — mianowanie sędziów przez partię rządzącą. Cecha 2: kontrola mediów publicznych i ograniczanie opozycyjnych mediów. Przykład: Węgry po 2010 r. (rządy Viktora Orbána, który sam określił swój cel jako „nieliberalna demokracja").
Punktacja: Kryterium 1 (1 pkt): definicja — ustrój, który zachowuje formalną procedurę wyborczą (wybory), lecz systematycznie ogranicza prawa obywatelskie, niezawisłość sądownictwa lub wolność mediów. Kryterium 2 (1 pkt): cechy — np. kontrola mediów przez rząd, upolitycznienie sądów, ograniczenie niezależności instytucji. Kryterium 3 (1 pkt): przykład — Węgry (Orbán), Turcja (po 2016), Rosja (w pewnym sensie), z uzasadnieniem.

Skala ocen (orientacyjna, 26 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	24–26 pkt
dobry (4)	20–23 pkt
dostateczny (3)	13–19 pkt
dopuszczający (2)	8–12 pkt
niedostateczny (1)	0–7 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/formy-ustroju-panstw**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.